

ประเทศไทยกับความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในเอเชีย

ค.ศ. ๑๙๓๘-๑๙๔๑

พรเพ็ญ อันตรรษ์กุล

London School of Oriental and African Studies

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจบทบาท
จักรพรรดินิยมของญี่ปุ่นในเอเชียระหว่าง ค.ศ.
๑๙๓๘-๑๙๔๑ ซึ่งมีผลกระทบต่อประเทศไทยใน
ด้านการค้าเนินนโยบายต่างประเทศในช่วงเวลา
เดียวกัน พร้อมกับการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าว
ผู้เขียนจะพิจารณาข้อบวนการความคิดชาตินิยมใน
ประเทศไทยด้วย ในตอนท้าย ผู้เขียนต้องการ
ชี้ให้เห็นถึงปัญหาสำคัญอันเกี่ยวข้องกับความเป็น
กลางของไทย และว่าด้วยการที่ประเทศไทยเข้า
สู่สังเคราะมเอเชียบูรพารวมกับญี่ปุ่น

- ๑ -

ภายในหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใน
ค.ศ. ๑๙๓๒ (๒๕๗๕) ประเทศไทยได้ก้าวเข้า
มาสู่ประวัติศาสตร์ยุคใหม่ ระบบการปกครอง
แบบสมบูรณ์แบบสิทธิราชถูกยกเลิกไป “คณะ
ราษฎร” ผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปกครองออก
พยุหเสนา^๑

แลงการณ์ถึงอนาคตของประชาชนและชีวิตของ
ประเทศไทยในรูปแบบประชาธิปไตย ต่อจากนั้น
จนถึง ๑๙๓๘ ความสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย
ดูเหมือนอยู่ที่การต่อสู้แกร่งแย่งอำนาจจากการเมือง
ระหว่าง “คณะราษฎร” กับกลุ่มชนนา闷เมี่ยน
คิดชนบธรรมเนียมนิยม และระหว่างพวก
“คณะราษฎร” ด้วยกันเอง เมื่ออำนาจการเมือง
ของชนนา闷เก่าถูกจัดตั้งขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๓๓ มี
ผลติดตามมา ๒ ประการ คือ เกิดกบฏบวรเดช
ในเดือนตุลาคมปีนั้น และการสละราชสมบัติ
ของพระปกาเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อมาในปี ๑๙๓๕ หลัง
ปี ๑๙๓๕ “คณะราษฎร” แตกแยกและแบ่งเป็น
๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งมีผู้นำเป็นพลเรือนคือ นายปรีดี
พนมยงค์ อีกฝ่ายหนึ่งเป็นทหารคือจอมพล ป.
พิบูลสงคราม (ขณะนั้นเป็น พ.อ. หลวงพิบูล
สงคราม) ในที่สุดจอมพล ป. ก็เข้าดำรงตำแหน่ง
เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจาก พ.อ. พระยาพหลพล
พยุหเสนา^๒

๑. ดู Kenneth P. Landon, “Siam” The New World of South East Asia. (ed.) Lennox A. Mills and Associates (Minneapolis : University of Minnesota Press, 1949), pp. 246-48.

จอมพล ป. "ได้ก้าวขึ้นสู่อำนาจในเดือน
ธันวาคม ๑๙๓๘ อันเป็นช่วงระยะเวลาที่สถานการณ์
โลกกำลังตึงเครียด เต็มไปด้วยความชัดเจ้ง
นานาประการระหว่างประเทศต่าง ๆ ในยุโรป
และเอเชีย

ในยุโรป เยอรมันและอิตาลี เริ่มนบทบาท
ก้าวร้าวrunแรงขึ้น ระบบเผด็จการในเยอรมัน
ได้รับความนิยมมาก ด้วยความหวังของประชาชน
ที่ว่าจะช่วยปลดแอกประเทศจากสนธิสัญญา
แวร์ชายน์ (๑๙๑๙) และภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ
สังคมและการสร้างอาณาจักรเป็นนโยบาย
ใหม่ของนาซีเยอรมัน ดังนั้น ภายหลังจากที่
ได้ยึดครองออสเตรียเมื่อต้นปี ๑๙๓๘ และได้
ครอบครองสหเดтенตาม ข้อตกลงมิวนิก เดือน
กันยายนปีเดียวกันแล้วก็ตาม เยอรมันก็ยังเข้า
ยึดครองเชคโกสโลวากีในปีรุ่งขึ้น ในขณะ
เดียวกัน อิตาลีผู้ได้รับความพิดหวังมาจากสัง-
คมโลกครั้งที่หนึ่ง หันมานิยมชนชั้นลัทธิ
เผด็จการและจักรพรรดินิยมได้เคลื่อนกำลังทหาร
เข้าไปในอัลเบเนีย ต่อจากการยึดครองเอธิโอ-
เปีย (๑๙๓๕-๓๖) ทั้งเยอรมันและอิตาลี
ได้เข้าไปแทรกแซงในสังคมก่อการเมืองสเปน
(๑๙๓๖-๓๗) เพื่อก่อให้เกิดความบันป่วนโดย
ทั่วไปในยุโรป ทั้งสองประเทศร่วมกันเข็น
สัญญาพันธมิตรทางทหารในเดือนพฤษภาคม
๑๙๓๘ การรุกรานอย่างรวดเร็วของเยอรมันและ

อิตาลีเป็นการทำลายอำนาจของกองทัพและฝรั่ง
เศสในภาคพื้นยุโรป ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่ตึง
เครียด และนำไปสู่การระเบิดอุกอาจของสังคม
โลกครั้งที่สอง จุดแรกในยุโรปเมื่อเดือนกันยายน
๑๙๓๘ นั้นเอง^{๒๒}

ทำมกกลางสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ทาง
ด้านเอเชียตะวันออกไกล ญี่ปุ่นได้รับความกด
ดันจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหลังสังคมโลกครั้ง
ที่หนึ่ง การตั้งกำแพงภาษีและการจำกัดจำนวน
การส่งออกสินค้าและวัตถุดิบโดยเฉพาะน้ำมันและ
เหล็ก โดยบรรดาประเทศมหาอำนาจจะตั้งแต่ผู้
มีอาณานิคมในที่ต่าง ๆ ทั้งสองประการมิได้อำ-
นวยความสะดวกแก่ระบบเศรษฐกิจการเมืองทุน
นิยมของญี่ปุ่น ซึ่งพัฒนาและขยายตัวเต็มที่ ด้วย
เหตุนี้ ญี่ปุ่นจึงต้องหาทางออกโดยการขยาย
อำนาจทางเศรษฐกิจที่มีอำนาจทางทหารหนุน
หลังเข้าไปรุกรานขั้นต่งแต่ปี ๑๙๓๐ ทำให้ญี่ปุ่น
ทางทหารในญี่ปุ่นมีอำนาจมากขึ้น โดยมีพวก
นายทุนสนับสนุนอยู่ นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังสร้าง
เป้าหมายที่จะขยายอำนาจทางเศรษฐกิจเข้าไปใน
ตลาดการค้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย ญี่ปุ่น
เริ่มเข้าไปติดต่อกันขายในอินโดนีเซีย มาเลเซีย
และฟิลิปปินส์ ที่ซึ่งมีสินค้าต่ำถูกดิบมากมายที่
ญี่ปุ่นต้องการเช่น น้ำมัน แร่เหล็ก ทองแดง
แมงกานีส บือกไชร์ ยางพารา ดีบุก และไม้
เบ็นตัน จากวัตถุดิบต่าง ๆ เหล่านี้ญี่ปุ่น

๒๒. "World War II," Encyclopaedia Britannica, 23 (1970), 729-34.

สามารถติดต่อขอซื้อได้เป็นจำนวนไม่น้อย ประกอบกับค่าแรงงานราคากลางของคนงานญี่ปุ่นทำให้ญี่ปุ่นสามารถผลิตสินค้าสำเร็จรูปในราคาต่ำ ออกร主意ตลาดโลกได้ ปรากฏว่าในศตวรรษ ๑๙๓๐ บรรดาสินค้ากลูกของญี่ปุ่นโดยเฉพาะสีถักทอ มีจำนวนน่าย霆ตลาดในประเทศเอเชียตัววันออก เนื่องให้แข่งขันกับประเทศมหาอำนาจเมืองแม่ ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในเอเชียตัววันออกเนื่องได้สร้างความประทับใจไม่น้อยให้กับนักชาตินิยมบางกลุ่มในประเทศอาณานิคมรวมทั้งประเทศไทยด้วย ชาวญี่ปุ่นเองนั้น มีความรู้สึกขึ้นที่เคยถูกต่อต้านทางเศรษฐกิจโดยอเมริกัน และอังกฤษ^๓ ความรู้สึกนั้นก่อให้อุดความชิงชังชาวตัวบ้านตากและเพิ่มความสำนึกรักชาติมากขึ้น กลายเป็นความรู้สึกร่วมโดยบังเอิญกับชนชาติเอเชียตัววันออกเนื่องให้ผู้กำลังครุ่นไปด้วยลักษณะนิยมในเวลาเดียวกัน^๔

ขณะที่ญี่ปุ่นขยายบทบาททางเศรษฐกิจเข้าไปในดินแดนเอเชียตัววันออกเนื่องได้ และภายหลังจากประสบความสำเร็จในการเข้าแทรกแซงและยึดครองเม่นเจริญ (สถาปนาเป็นเม่นเจกัว) จีนตอนเหนือ และบางมณฑลในมองโกเลียในแต่ไม่สามารถรักษาไว้ทางเหนือได้อีก เพราะประสบการต้านทานอย่างแข็งขันของรัสเซียและมอง

โกเลีย ญี่ปุ่นก็เบิดฉากสองของสังคมรัฐจีนตั้งแต่ปี ๑๙๓๗ รุกหนักลงมาทางตอนกลางและตอนใต้ในบูรุงขั้น การเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นลงมาทางใต้นี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นกับมหาอำนาจตัวบ้านตากอย่างลึกซึ้ง เป็นความขัดแย้งที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์เศรษฐกิจในจีนและยังรวมไปถึงเศรษฐกิจในเอเชียตัววันออกเนื่องได้ด้วย ในตอนแรก ดูเหมือนว่าพวกมหาอำนาจตัวบ้านตากยังไม่เข้าต้านทานการขยายตัวของญี่ปุ่นอย่างจริงจัง ญี่ปุ่นสามารถขยายตัวทางทหารและเศรษฐกิจในจีนตอนเหนือ และทุ่มสินค้าราคากลูกเข้าไปทั่วตลาดในเอเชียตัววันออกเนื่องได้ ทั้งนี้โดยความวางแผนของมหาอำนาจตัวบ้านตากเหตุเป็นเพราะจีนตอนเหนือไม่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของเจ้าอาณานิคมอยู่มากนัก และยังพ่อใจที่ญี่ปุ่นเข้าไปปะทะกับรัสเซียด้วย ในเอเชียตัววันออกเนื่องได้ อังกฤษและยอแลนด์ดำเนินการญี่ปุ่นไม่ได้นัดนัก เพราะการใช้นโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมของตนในอาณานิคมการค้าของญี่ปุ่นยังมิได้ขัดผลประโยชน์เมืองแม่และยังช่วยแก้ดุลการค้าให้กับเมืองอาณานิคมอีกด้วย เศรษฐนี้ไม่ต้องพูดถึงเนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นเข้าไปมากนักส่วนสหรัฐอเมริกาอย่างไม่เห็นความจำเป็นที่จะกีดกันการค้าของญี่ปุ่นในพีลิปปินส์ประกอบกับในเวลานั้น สถานการณ์ตึงเครียด

๓. ถู Kinoaki Matsuo, *How Japan Plans to Win* (Boston : Little, Brown and Company, 1942), pp. 47-94.

๔. Jan Pluvier, *South-East Asia from Colonialism to Independence* (Kuala Lumpur : Oxford University Press, 1974), pp. 92-103.

ในยุโรป ได้ดึงความสนใจของบรรดามหาอำนาจ ตะวันตกไปที่การขยายตัวทางทหารของเยอรมนี และอิตาลี รวมทั้งการยึดครองดินแดนต่างๆ ของ สหภาพโซเวียต อย่างไรก็ได้ การรุกรุกของญี่ปุ่นลงมา ทางใต้ตั้งแต่ปี ๑๙๓๗ เข้าไปในเขตเชียงไฮ้และ ลุ่มแม่น้ำแยงซี ทำให้เจ้าอาณาจักรเริ่มมองเห็น ว่า การประกาศจัด “ระบบใหม่ในเอเชียตะวันออก”^๔ โดยรัฐบาลญี่ปุ่นในเดือนพฤษภาคม ๑๙๓๗ นั้น เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อ สถานภาพเดิม ในขณะนี้ จึงจะ不得不ทิ้งต่อ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกที่ญี่ปุ่นได้ สำหรับกลั่นด้ายมีความห่วงใย เป็นพิเศษต่อความปลอดภัยของอิสตริโอโนดิสของ ตน เมื่อญี่ปุ่นต้องมุ่งลงใต้ และร่วมเชื้อสัญญา ต่อต้านคอมинтерน (๑๙๓๖) กับฝ่ายอักษะ กลั่นด้ายไม่แน่ใจว่าญี่ปุ่น จะบุกลงมาทางใต้ถึง อาณาจักรของตนเมื่อใด เพื่อเป็นการปิดกั้น รั้สเซียทางใต้ทั้งหมด อังกฤษดูเหมือนจะเข้าใจ ญี่ปุ่นดี เพราะนั่นเท่ากับเสถียรภาพของตน ในสิงคโปร์อาจถูกทำให้สั่นคลอนได้ เช่นกัน ดังนั้น มหาอำนาจตะวันตกได้ให้การสนับสนุน เยี่ยงไครเชคต่อต้านญี่ปุ่นทันที ในกรณีที่สร้าง ความกังวลใจให้กับญี่ปุ่นมากที่สุด ก็คือการที่ฝรั่ง

เศสปฏิเสธคำขอร้องของญี่ปุ่นที่จะให้หยุดการคมนาคมขนส่งโดยทางรถไฟสายยูนาน ซึ่งติดต่อระหว่างจีนทางใต้กับตั้งเกี้ยในเวียดนามเหนือ เนื่องจากญี่ปุ่นต้องการตัดกำลังขึ้นที่จะได้รับจากภัยนอก การให้ความร่วมมือกันของมหาอำนาจตะวันตกเพื่อช่วยจีน เป็นเหตุให้ญี่ปุ่นหุ่มสร้างกำลังทางทหารอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งปลายปี ๑๙๓๘ นั้นเองญี่ปุ่นก็สามารถยึดครองกว้างตั้ง แล้วเข้ายึดครองเกาะไหหลำเป็นฐานที่พากาศและเรือ เมื่อต้นปี ๑๙๓๙ สร้างความตกลงพิงเพิงให้กับมหาอำนาจตะวันตก ยังไประวันนั้น ญี่ปุ่นยังคงลงโทษทางใต้จนเข้าสู่ตั้งเกี้ยได้สายหนึ่ง นับว่าเป็นการโจมตือย่างรวดเร็วของญี่ปุ่นในระหว่าง๑๙๓๗-๓๘ อันเป็นการครุ่นความมั่นคง ของมหาอำนาจตะวันตกในจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะจุดยุทธศาสตร์ของอังกฤษ ในช่องกับสิงคโปร์ และตั้งเกี้ยของฟรั่งเศสในเวียดนามเหนือ^๕

ในระหว่างความขัดแย้งต่างๆ ดังกล่าว เมื่อ จอมพล ป. เข้าบริหารการปกครอง ความเคลื่อนไหวที่เด่นชัดประการแรกของรัฐบาลคือนโยบายชาตินิยม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญในอันที่จะปลูก

๔. ดู Joyce C. Lebra (ed.), *Japan's Greater East Asia Co-Prosperity Sphere in World War II : Selected Readings and Documents* (London : Oxford University Press, 1975), pp. 57-103.

๕. Nicholas Tarling, "A Vital British Interest : Britain, Japan, and the Security of Netherlands India in the Inter-War Period," *Journal of Southeast Asian Studies*, IX (September, 1978), 200-211.

๖. Pluvier, *op. cit.*

ระดมความสำนึกในชาติไทย และเร่งร้าวประชาชั�ให้คล้อยตามแผนการสร้างชาติของรัฐบาลเริ่มต้นจากการออกประกาศรัฐนิยม ๑๒ ฉบับ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ หลายประการ เช่นเปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” มาเป็น “ไทย” เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่จากวันที่๓๑ เมษายน มาเป็นวันที่ ๑ มกราคมตามสากลนิยม เปลี่ยนเนื้อร้องทำนองเพลงชาติรวมทั้งเพลงสรรเสริญพระบารมี ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมใหม่และกำหนดให้วันที่ ๒๕ มิถุนายนเป็นวันชาติขึ้น ซึ่งเป็นวันปฏิวัติของ “คณะราษฎร” ยิ่งไปกว่านั้นยังเปลี่ยนแม้กระทั่งภาษาคือวิธีการสะกดอักษรต่างๆเปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง ต่อจากนี้ยังมีการรณรงค์ทางด้านวัฒนธรรมหลายประการ ล้วนแล้วแต่เกี่ยวแก่การจัดระเบียบแบบแผนการดำเนินชีวิตใหม่ให้กับคนไทย ในขณะแรกเริ่ม เป็นแต่เพียงการซักจุ่งอย่างอ่อนๆ เช่นกำหนดให้ประชาชนเคารพธงชาติทุกวัน จัดตารางเวลาของการดำเนินชีวิตประจำวันให้ประชาชนรู้จักทำงาน พักผ่อนและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ฯลฯ^๗ การเปลี่ยน

แบ่งต่าง ๆ และการกำหนดวัฒนธรรมรูปใหม่ขึ้นนี้ เป็นความคิดของจอมพล ป. ที่เกิดขึ้น “เพื่อจัดแข่งกับເກົ່າ ໄກສດໄທເມື່ອສູງເບັນວັນຮັນ ຍິ່ງນາ”^๘

การรณรงค์ทางวัฒนธรรมเพิ่มความเข้มข้น ตั้งแต่ปี ๑๙๔๐ ในทางรูปธรรมมีลักษณะโน้มนำ เอาวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ เช่น การแต่งกายสากลและการสัมมนาກเป็นต้น ในทางนามธรรมเน้นหนักความคิดปลดเปลื้องความตໍาต้อยของชาติ ซึ่งในครึ่งหลังของศตวรรษที่แล้วถูกกรุงรานและเบียดเบี้ยนโดยชาติมหาอำนาจตะวันตกอย่างกุษลและฝรั่งเศส นอกจากนี้ ยังเน้นความคิดที่จะทำให้ “ชาติไทยใหญ่ยิ่งขึ้นไปโดยไม่มีขอบเขตจำกัด”^๙ ความคิดดังกล่าวทำให้จอมพล ป. รณรงค์ทางการขยายดินแดน มีการตีพิมพ์แผนที่ประเทศไทยเจ้าตามโรงเรียนและสถานที่ราชการต่าง ๆ ในแผนที่นี้ได้รวมเอาดินแดนของไทยที่สูญเสียไปในอดีต กล่าวคือ ดินแดนในลาวและเขมรที่เสียให้แก่ฝรั่งเศส รัฐบาลในพม่าและจังหวัดในรัฐมลายูให้แก่องกฤษ^{๑๐} ขบวนการที่

๗. ดร. Thamsook Numnonda, “Phibulsongkram’s Thai Nation-Building Programme during the Japanese Military Presence, 1941-45,” *Journal of Southeast Asian Studies*, IX (September, 1978), 234-47.

๘. จอมพล ป. พิบูลสงคราม, รัฐนิยมฉบับที่ ๑๒, อ้างถึงใน อ. พิบูลสงคราม, จอมพล ป. พิบูลสงคราม (กรุงเทพ: ศูนย์การพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๑๔๔

๙. จอมพล ป. พิบูลสงคราม, คำปราศรัยของนายกรัฐมนตรีเนื่องในโอกาสวันชาติ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕, อ้างถึงใน แคมป์ นุ่มนนท์, “จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับการสร้างชาติไทย,” ฟันอตต์ (กรุงเทพ: สำนักพิมพ์เรืองศิลป์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๓๓

๑๐. Sir Josiah Crosby, *Siam : The Crossroads* (London : Hollis & Carter Ltd., 1945), pp. 111-116.

เป็นรูปธรรมอื่นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสร้างชาติให้ยิ่งใหญ่ ออกแบบในเรื่องการโฆษณาชวนเชื่อผ่านศิลปการแสดงและคำขวัญต่าง ๆ ปลูกกระดุมความรู้สึกของคนไทยเกี่ยวกับความเป็นบ้านเมืองและความยิ่งใหญ่ของชาติในอดีตกาล โดยมีน้ำใจของประชาชนให้นิยมประสิทธิภาพของระบบทหารและการเชือตามผู้นำ มีการตั้งกองค์กรอย่างเช่นยุทธนาททหารเพื่อฝึกเยาวชนให้มีอ้อมรับแนวคิดดังกล่าว^{๑๒}

นอกจากนี้จอมพล ป. ยังทำการรณรงค์ทางเศรษฐกิจอย่างขึ้นชั้นจริงจังด้วย ชาวต่างชาติที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจในประเทศไทยเริ่มนักโภจนิมิต มีการประกาศโอนอุดสาหกรรมหล่ายชนิดที่ดำเนินการโดยคนต่างชาติมาเป็นของรัฐ เช่น สัมปทานบ่มไส้ เหมืองแร่ โรงงานกลั่นน้ำมัน โรงงานยาสูบ เป็นต้น เป้าหมายที่ถูกโภจนิมิตนักคือ คนจีนในประเทศไทยและอำนาจทางเศรษฐกิจของคนพากัน ในระยะแรก จอมพล ป. เริ่มออกกฎหมายควบคุมธุรกิจและการทำมาหากินต่าง ๆ ของคนจีน การตั้งถิ่นฐานและการซื้อที่ดินอยู่ในขอบเขตที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนดและอนุญาตให้ในระหว่างหลังปี ๑๙๔๐ นโยบายต่อต้านคนจีนได้ทิ่วความรุนแรงขึ้น รัฐบาลผ่านกฎหมายลงวันอาทิตย์ที่ ๒๗ ชันติไว้เฉพาะสำหรับคนไทย

๑๒. แผนที่ นั่นนท์ อ้างแล้ว, หน้า ๑๕๐-๕๑

๓๓. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔-๓๗; Charnvit Kasetsiri, "The First Phibun Government and Its Involvement in World War II," *Journal of the Siam Society*, IXII (July, 1974), 42-45; และ D.E.G. Hall, *A History of South-East Asia* (3 rd. ed.; London : The MacMillan Press Ltd., 1976), pp. 812-13.

มีกฎหมายควบคุมและกำหนดโครงการต่างของผู้อพยพชาวจีน ควบคุมกิจกรรมทางด้านหนังสือพิมพ์และโรงเรียนจีนด้วย ถึงขนาดบางแห่งถูกสั่งปิดในที่สุด นักหนังสือพิมพ์และครุภัณฑ์ต้องถูกสั่งตัวกลับประเทศจีนไป เกี่ยวกับเรื่องนี้รัฐบาลจอมพล ป. ดำเนินการอย่างแข็งกร้าวและปฏิเสธที่จะเบ็ดการเจรจา กับรัฐบาลจีน ซึ่งถูกกลั่นโดยพวกราชตินิยมภายในประเทศไทยให้ติดต่อสร้างสัมพันธไมตรีกับไทย และร้องขอการปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อคนจีนในประเทศไทย^{๑๓}

ลักษณะนิยมของจอมพล ป. มีความแเปลกประหลาดแตกต่างจากลักษณะชาตินิยมของชาวอาเซียน ตะวันออกเฉียงใต้อื่น ๆ คือการสร้างศัตตรูต่างชาติไปโดยรอบ ในขณะที่ไทยไม่มีศัตรูเจ้าอาณาจิคุณภาพชัดเป็นหนึ่งเดียวอย่างเช่นประเทศไทยมลายา พลิบยีนส์ อินโดนีเซีย พม่า และเวียดนาม เพราะไทยมิได้ตกลงเป็นอาณาจิคุณของใคร ศัตรูที่ปรากฏเป็นตัวเป็นตนนี้จึงเป็นพวกราชต่างชาติที่มีอิทธิพลและควบคุมเศรษฐกิจของไทยอยู่ในเวลาหนึ่นสอง ความแเปลกประหลาดยังอยู่ที่ว่า ลักษณะนิยมของไทยมิได้มีจุดประสงค์เพื่อเรียกร้องเอกราชทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเลยรวมไปถึงการสร้างความยิ่งใหญ่ให้กับชาติอีกด้วย ตามข้อสังเกตของ ดี.อี. นอยซเตอร์ลีย์ มี

ข้อสรุปว่า นโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. เป็น
ปราภการณ์ทางการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นจากแนว
คิดที่มีความมุ่งมั่นและกำหนดที่จะให้ประเทศไทย
หลุดพ้นจากความล้าหลัง มุ่งสู่บทบาทใหม่ที่ยิ่ง^๔
ใหม่ในเอเชีย ในการนี้จอมพล ป. ได้ดำเนิน
การตามแบบอย่างเยอรมนีและญี่ปุ่น เป็นแนว
ทางกำหนดความรุ่งเรืองของประเทศไทย^๕ อย่าง
ไร้กีด ไม่ว่าจะเป็นมีเจตนาลอกเลียนแบบลัทธิ
ชาตินิยมของเยอรมนีหรือญี่ปุ่นหรือไม่ก็ตาม ข้อ^๖
คิดเห็นนี้ดูเหมือนมีข้อสมมติฐานมาจากปราภการณ์
การณ์ร่วมสมัยในญี่ปุ่นและเยอรมนี ดังจะเห็น
ได้ว่า การสร้างลัทธิความรักชาติแบบทหารก็ตรง
กับเลือดรักชาติชาวญี่ปุ่น ไทยมีอดีตที่
เชื่อมโยงกับชาติตะวันตก และกีเซ็นเดียวบันญี่ปุ่น
ซึ่งเพียงต่างกันคนละแง่มุมเท่านั้น การเบ็ดรอง
โภคตีคนจนีพร้อมกับดำเนินนโยบายต่อต้าน สอด
คล้องกับสถานการณ์ที่ญี่ปุ่นกำลังรุกเข้าหนัก และ
ยังสอดคล้องกับการโจมตีชาวบ้านในเยอรมนีด้วย
การปลุกความสำนึกรักของเยาวชนในระบบทหาร
ก็เป็นปราภการณ์ร่วมในระบบนาซีเยอรมัน
เช่นกัน

ถ้าหากเราจะพิจารณาถึงนโยบายชาตินิยม
ของจอมพล ป. ต่อไป โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการ
เรียกร้องเอاديโนเดนที่สูญเสียไปในอดีตสมัยสม-
บูรณ์ญาสิทธิราชรัตนโกสินทร์กลับคืน เราก็

จะเห็นว่านโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. มีส่วน
อย่างมากต่อการผลักดันการดำเนินนโยบายต่าง^๗
ประเทศที่ล่อแหลม กรณีพิพาระห่วงไทยกับ^๘
ฝรั่งเศสเกี่ยวกับการบีบบังคับเดนไทยกับอินโด-^๙
จีนของฝรั่งเศส ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่าง ค.ศ.
๑๙๔๐-๔๑ เป็นจังหวะเหมาะสมที่ทำให้จอมพล ป.
เริ่มมองเห็นช่องทางในการนำประเทศไทยไปสู่ฐานะ^{๑๐}
และบทบาทใหม่ในเอเชีย ความหวังที่จะให้ดิน^{๑๑}
แดนบางส่วนในลาวและเขมร กับกลับคืนมาปราภ
ชาติ ผลที่ติดตามมาก็คือส่งความชายแคนระหว-^{๑๒}
ห่วงไทยกับฝรั่งเศสสืบสานสุดลงพร้อมกับการเปลี่ยน^{๑๓}
แปลงหลายประการในด้านความสัมพันธ์ระหว่าง^{๑๔}
ประเทศไทย ในขณะเดียวกัน สถานการณ์ระหว่าง^{๑๕}
ประเทศไทยเริ่มตึงเครียดมากขึ้น ญี่ปุ่นไม่สามารถ^{๑๖}
พิชิตจีนได้โดยเด็ดขาดลงไป และความขัดแย้ง^{๑๗}
ระหว่างญี่ปุ่นกับมหาอำนาจตะวันตกกลับมีมาก^{๑๘}
ขึ้น จนไม่สามารถหาทางออกของมันได้ทำให้^{๑๙}
ญี่ปุ่นเริ่มลังเลใจว่า ควรตัดสินบัญชาของตนด้วย^{๒๐}
การเบ็ดจากสิ่งความทางด้านเอเชียหรือไม่ ในที่^{๒๑}
สุดญี่ปุ่นก็เริ่มเอียงเข้าฝ่ายอักษะ ด้วยการลงนาม^{๒๒}
ในสัญญาพันธมิตรสามประเทศ เยอรมนี-อิตาลี-^{๒๓}
ญี่ปุ่น เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๐ ช่วงเวลา^{๒๔}
ตอนนั้นเอง ที่ญี่ปุ่นเริ่มพิจารณาอย่างจริงจังถึง^{๒๕}
ความคิดที่จะใช้อินโดจีนเป็นหัวหาดรุกเข้าไปใน^{๒๖}
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังสิ่งความชายแคน

๔. Donald E. Nuechterlein, *Thailand and the Struggle for Southeast Asia* (New York : Cornell University Press, 1965), pp. 43-44.

ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาใหม่ที่ต้องแก้ไขโดยทันที ปัญหาดังกล่าวคือรักษาความเป็นกลางในสังคมโลก ซึ่งมีครั้งที่สอง

- ๒ -

กรณีพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนระหว่างไทย กับฝรั่งเศสซึ่งเริ่มต้นเมื่อปี ๑๙๔๐ เป็นเรื่องที่มีความเป็นมาแต่เดิม นับตั้งแต่สนธิสัญญาที่ไทยทำกับฝรั่งเศสมเมื่อ ค.ศ. ๑๘๗๓, ๑๙๐๔ และ ๑๙๐๗ สนธิสัญญาเหล่านี้ยังผลให้ไทยต้องเสียดินแดน ผังชายแดนของตนและดินแดนที่เป็นเกาะในแม่น้ำทั้งหมด ดังนั้น แม่น้ำโขงจึงเป็นเส้นแบ่งเขตแดนของไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศสตั้งแต่หนีอุบัติเหตุในเขตแดนเขมร แต่ในปี ๑๙๐๔ แม่น้ำโขงไม่สามารถนับเป็นเส้นแบ่งเขตแดนได้อีกต่อไป เพราะไทยต้องยกดินแดนในลาว ๒ แห่ง บริเวณฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่อยู่ติดขั้มหลวางพระบางและปากเซให้กับฝรั่งเศส ปัญหาเขตแดนซึ่งข้อนี้ยังคงมีอยู่ในไทยจนถึงปัจจุบัน คือ พระตะบองเสียมาแล้วและครองดินแดนดังกล่าวต่อจากไทยโดย恣意妄為 และครีโสภัณ ใน ค.ศ. ๑๙๐๗ ฝรั่งเศสเข้ายึดครองดินแดนดังกล่าวต่อจากไทยโดย恣意妄為 ไม่ได้สะสางให้สำเร็จลุล่วงไปเสียที่เดียวจึงก่อให้เกิดความยากลำบาก

ในการปักครองอินโดจีนแก่ฝรั่งเศสเอง และฝ่ายไทยก็ต้องประสบปัญหาการใช้แม่น้ำโขง ซึ่งยังมีบางส่วนเป็นของไทยอยู่^{๑๔}

การเผยแพร่ลักษณะนิยมของจอมพลป.

เริ่มเหลือม้าเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศไทยใน ค.ศ. ๑๙๕๐ สาเหตุมาจากการเป็นไปของสังคมที่เกิดขึ้นในยุโรป กล่าวคือเมื่อยุโรปนี้ทำการคุกคามโปแลนด์ในเดือนสิงหาคม ๑๙๓๙ ฝรั่งเศสซึ่งห่วงสถานะของตนที่ในยุโรปและเอเชีย ได้ยื่นข้อเสนอต่อไทยขอทำสัญญาไม่รุกรานซึ่งกันและกัน ฝ่ายไทยกลังยินยอมเจรจาทำสัญญาดังกล่าว เพื่อรักษาความเป็นกลาง และหลีกเลี่ยงภัยจากสังคมที่อาจขยายตัวเข้ามาในประเทศไทยได้ แต่ในขณะเดียวกันไทยก็ซักซวนอังกฤษและญี่ปุ่นให้ทำสัญญาดังกล่าวด้วยเช่นกัน ในที่สุดไทยก็กลังเขียนสัญญาทำนองเดียวกันกับทุกประเทศในเดือนมิถุนายน ๑๙๕๐ กติกาสัญญาทุกฉบับได้รับการแลกเปลี่ยนแล้ว ยกเว้นฉบับที่ทำกับฝรั่งเศส ทั้งนกเพราะทั้งไทยและฝรั่งเศสไม่สามารถทำความตกลงกันได้ ในเรื่องการกำหนดพรมแดนซึ่งไทยเป็นฝ่ายขอเสนอเปิดการเจรจาเป็นพิเศษในระหว่างที่ถูกทางทานขอทำสัญญาดังกล่าว^{๑๕}

๑๔. ดู Charnvit, *op. cit.*, 46-51; และ E. Thadeous Flood, "The 1940 Franco-Thai Border Dispute and Phibun Songkram's Commitment with Japan," *Journal of Southeast Asian History*, X (September, 1969), 304-07.

๑๕. Ibid., 307-311; Crosby, *op. cit.*; และ กีเรก ชัยนาม, ไทยกับสังคมโลกครั้งที่ ๒ (เล่ม ๑; พระนคร: พรพพิทยา, ๒๕๖๐), หน้า ๔๒-๔๘

เหตุใดทางไทยและฝรั่งเศสจึงไม่สามารถทำความตกลงกันได้ในเรื่องนี้ จนเป็นเหตุก่อให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงขึ้น และเกิดการใช้กำลังอาวุธข้าตัดสินบัญชาในที่สุด ประเด็นน์นำสน.ใจเพราะที่ฝ่ายไทยและฝ่ายตะวันตกต่างก้มมองบัญหักนไปคุณจะรู้ว่าคราวที่ต่อไป

ในการพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทของจอมพลป. ช่วงนี้ดูเหมือนว่า พวකตะวันตกส่วนใหญ่พากันนิยามจอมพลป. ว่าเป็น “นักจกจวยโอกาส” เพราะในขณะที่ฝรั่งเศสกำลังอ่อนเบลี่ยเต็มที่ในยุโรปตั้งแต่ต้นปี ๑๙๔๐ และได้พ่ายแพ้แก่เยอรมนีในกลางปี ๑๙๔๐ จอมพลป. เริ่มกักการให้สัตยานันในสัญญา กับฝรั่งเศส และยืนยันที่จะให้ฝรั่งเศสตกลงตามข้อเสนอของไทยในการใช้ร่องน้ำลึกของแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งพรมแดน ตั้งแต่เหนือจดใต้ ซึ่งหมายความว่า ฝรั่งเศสอาจต้องคืนดินแดนหลายแห่งทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้กับไทยเพื่อให้แม่น้ำเป็นเส้นแบ่งพรมแดนไปได้โดยตลอดจนจดเขมร ข้อเสนอี้ไม่เป็นที่พอใจของฝรั่งเศสในอินโดจีนและรัฐบาลวิชี โดยถือว่าเป็นเรื่องการหาโอกาสของไทย อีกทั้งยังกล่าวว่าไทยทำการคุกคามเสียรภำพของฝรั่งเศส^๗

สำหรับฝ่ายไทยเองนั้นถือว่า บัญหาพรมแดนเป็นเรื่องสำคัญที่ทางการเมืองและยุทธศาส-

ตร์ จำเป็นที่ไทยจะต้องหาทางตกลงแก้ไขกับฝรั่งเศสให้เป็นที่แน่นอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในนามที่มีภาวะสังคมเกิดขึ้นแล้ว การเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นทางใต้ของจีนและแนวโน้มที่กำลังจะเคลื่อนเข้าไปในอินโดจีน ทำให้ไทยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเขตแดนที่ติดกับอินโดจีนมากขึ้น^๘ ปรากฏว่า ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสพ่ายแพ้แก่เยอรมนี ญี่ปุ่นเห็นเป็นโอกาสที่จะเคลื่อนตัวเข้าไปในอินโดจีนโดยสันติวิธี เพื่อหาทางบีดล้อมและพิชิตจีนโดยเร็วที่สุด ญี่ปุ่นใช้ช่วงเวลาตั้งแต่เดือนกรกฎาคมจนถึงกันยายน ๑๙๔๐ เจรจาติดต่อกับรัฐบาลวิชี ขอใช้เขตแดนในเวียดนามเหนือเป็นเส้นทางลำเลียงทหารและเป็นฐานทัพชุมกำลังรบกับจีน ฝรั่งเศสในเวลานั้นหมดหนทางที่จะต่อต้านญี่ปุ่น เพราะความย่อยยับของตนในยุโรปและอังกฤษไม่อยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลืออะไรได้ ส่วนสหภาพอเมริกาเอง ทั้งๆ ที่พึงพอใจให้อินโดจีนอยู่ในสถานภาพเดิม ก็ไม่ต้องการเสี่ยงทำสังคมกับญี่ปุ่น ฉะนั้น ฝรั่งเศสจึงจำต้องอนุญาตให้ญี่ปุ่นเข้าไปในตั้งเกี้ยและบริเวณใกล้เคียง และญี่ปุ่นได้เคลื่อนเข้าไปตั้งแต่วันที่ ๒๒ กันยายน ๑๙๔๐ การที่ญี่ปุ่นใช้กลยุทธ์ “สังคมประชาธิรัฐ” สร้างความกดดันให้กับฝรั่งเศสนี้ เกิดผลกระทบต่อนโยบายยุทธศาสตร์การเมืองของไทย หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความกดดัน

๑๗. ค. เพ็งอ้าง, หน้า ๕๙-๖๗

๑๘. เวื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

ที่นี่นั่น ก็ขึ้นให้กับไทยในทางอ้อม เมื่อจอมพลป. เริ่มมั่นใจว่า เยอรมันจะเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะในยุโรป และนั่นก็หมายความว่า ญี่ปุ่น (ในเวลา นั้นผู้กันตัวเองกับฝ่ายอักษะแล้ว) จะต้องถือโอกาสแทรกแซงเข้าไปในอินโดจีนอย่างแน่นอน โดยจะไม่ยอมหยุดอยู่เพียงแค่เวียดนามเห็นอ้อเท่านั้น จอมพลป. มีความกังวลว่า ญี่ปุ่นอาจเคลื่อนตัวลงมาทางใต้เข้ายึดครองดินแดนที่เคยเป็นของไทยในลาวและเขมรในที่สุด ก่อนที่ไทยจะเรียกร้องกลับคืนมาได้จากฝรั่งเศส ดูเหมือนว่าจอมพลป. ได้คาดการณ์อย่างถูกต้อง นับตั้งแต่วันที่ ๔-๙ กันยายน ญี่ปุ่นเคลื่อนไหวตัวอย่างรวดเร็ว เริ่มจากการออกประกาศ “วงการไฟบูลล์ร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออก”^{๑๙} ตามด้วยการเคลื่อนเข้าไปใช้เวียดนามเห็นอี้เป็นฐานทัพ และลงนามในสัญญาพันธมิตรสามประเทศอักษะ^{๒๐} เป็นไปได้ว่า ในเวลาต่อมา สหรัฐ-อเมริกามิใช้มาตรการตอบโต้ญี่ปุ่นทางเศรษฐกิจแล้ว ญี่ปุ่นคงจะหาทางรุกโดยวิธีทางการทูต

เข้าไปในอินโดจีนตอนใต้ต่อจากเดือนกันยายนทันที

ความจริงก่อนหน้าเดือนกันยายน จอมพลป. เริ่มดำเนินนโยบายทางการทูตเพื่อหาเสียงสนับสนุนจากต่างประเทศ รับรองสิทธิของไทยในการขยายดินแดนเข้าไปในลาวและเขมร ในกรณีที่ฝรั่งเศสจะต้องสูญเสียอำนาจการปกครอง อินโดจีนไปในที่สุด ในกรณีดังนี้ ซัมนามรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เดินทางไปหยังเสียงและทำที่ของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมัน และอิตาลี พร้อมกับนโยบายการทูตดังกล่าว จอมพลป. ยังได้ร่วมกับหัวหน้าทางออมชุมเป็น มิตรกันฝ่ายญี่ปุ่นด้วย ดังนั้น จึงกำหนดส่ง พ.อ. วงศ์ พรหมโยธี ไปสร้างสมมติชนไม่ตรีกับญี่ปุ่น^{๒๑}

ทางฝ่ายญี่ปุ่นก็มีการพิจารณานโยบายที่จะกระชับสมมติชนไม่ตรีกับไทยให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ต่อจากสัญญาไม่รุกรานซึ่งกันและกันภายหลังจาก

๑๙. ความคิดของญี่ปุ่นก็อ ท้องการรวมคินแคนในเขี้นที่คุณเข้าไปยกกรองให้เข้ากับคินแคนที่เป็นอาณาจักรของอังกฤษ ฝรั่งเศส และขออภัยในเรื่องที่เคยเสียหัวหน้าของตนให้กับฝ่ายญี่ปุ่น ที่เป็นผู้ที่พึ่งพาและช่วยเหลือกันและกันทางเศรษฐกิจ มีแผนที่จะรักษาและเข้ามายังคุณยังคงการอุตสาหกรรม ส่วนพิลินีส์ ไทย มาลายา ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เนเธอร์แลนด์อีสต์อินเดีย บรูไนฯ ของอังกฤษ และถ้าเป็นไปได้ อินเดียของอังกฤษก็จะถูกรวมเข้ามาด้วย ทั้งหมดนี้เป็นคินแคนรอบนอก ซึ่งจะทำการผลิตทางเกษตรกรรม อาหารและวัสดุ กิน เป็นการเกอกุลแห่งอุตสาหกรรมศูนย์กลางคังกล่าว ดู Lebra, *op. cit.*

๒๐. F.C. Jones, *Japan's New Order in East Asia : Its Rise and Fall, 1937-45* (London : Oxford University Press, 1954), pp. 211-47.

๒๑. Flood, *op. cit.*, 312-15 ; และ James V. Martin, Jr., "Thai-American Relations in World War II," *Journal of Asian Studies*, XXII (August, 1963), 452-53.

ที่จอมพลป. ส่ง พ.อ. วงศ์กรนาโต้เกียร์โดยผ่านทางไช่ช่องและยานอยเมื่อปลายเดือนสิงหาคม และคณะทูตดังกล่าวกำลังหยุดจากการบันฝรั่งเศสในอินโดจีนระหว่างเดือนกันยายน ญี่ปุ่นก็ได้เคลื่อนกำลังเข้าไปในเวียดนามเหนือปลายเดือนนั้น ในเวลาเดียวกันนี้เอง ข้อเสนอของคณะทูตไทยสร้างความกดดันให้กับฝรั่งเศสในอินโดจีน อีกทางหนึ่ง ฝ่ายไทยเสนอที่จะให้ความช่วยเหลือต่อต้านญี่ปุ่น ถ้าหากฝรั่งเศสจะยกคืนดินแดนในลาวและเขมรที่เคยเป็นไทย และถ้าหากฝรั่งเศสปล่อยให้ญี่ปุ่นเข้าตั้งฐานทัพในตั้งเกี้ยแล้ว ประเทศไทยจำต้องพิจารณาแก้ไขญี่ปุ่นห้ามตนเอง ปรากฏว่า การเจรจาสันสุດลงด้วยผลลัพธ์ไม่เป็นที่พอใจสำหรับฝ่ายไทย ทางญี่ปุ่นยืนยันอิมิตราภาพให้กับไทยทันทีเมื่อคณะทูตเดินทางต่อมาก็โถเกียร์^{๒๒}

เมื่อหนทางที่ไทยจะหาทางตกลงกำหนดเขตแดนกับฝรั่งเศสเริ่มงวดลง จอมพลป. ต้องเออนเอียงหันมาห่วงพึงพิงการสนับสนุนจากญี่ปุ่น จากท่าทีของมหาอำนาจต่าง ๆ ทำให้จอมพลป. เห็นว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศเดียวที่จะช่วยหนุนหลังไทยได้ ดังจะเห็นว่า อังกฤษอยู่ในฐานะลำบากตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบเยอร์มนีในสังคมด้านญุโรปแม้ว่าจะแสดงความเห็นใจไทยในกรณีนี้

ก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลืออะไรได้ ฝ่ายอักษะเยอรมนีและอิตาลีให้การสนับสนุนไทยอย่างเต็มที่รวมทั้งกรณีที่ไทยจะใช้กำลังกับฝรั่งเศส ถึงกระนั้นก็ตาม มิได้เสนอให้ความช่วยเหลือที่เชื่อถือได้จริงจัง ฝ่ายสหราชอาณาจักรมีนโยบายที่จะให้ไทยรักษาสถานภาพเดิมของอินโดจีนมากกว่าจีนเสนอแนะให้ไทยพยายามเจรจาตกลงกับฝรั่งเศสด้วยสันติวิธี^{๒๓} เหตุผลที่จอมพลป. ต้องการสร้างสันติภาพไม่ตกรอกญี่ปุ่น เป็นเพราะขาดการสนับสนุนจากมหาอำนาจตะวันตกเกี่ยวกับการเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส ซึ่งไทยเห็นว่าเป็นความชอบธรรม และการร้องขอให้ฝรั่งเศสตกลงเอาแม่น้ำโขงตลอดสายเป็นเส้นแบ่งพรมแดนนั้น ก็เป็นหลักการที่ถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ^{๒๔} แต่เหตุใดญี่ปุ่นจึงต้องการมิตรภาพจากไทยเป็นบัญญาที่ควรไว้เคราะห์ด้วยเช่นกัน

ถ้าหากเราจะพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปแล้วก็จะเห็นว่า เบื้องหลังของบัญญานี้มีความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นกับมหาอำนาจตะวันตกเกี่ยวกับการแทรกแซงของญี่ปุ่นในจีน โดยเฉพาะในระหว่าง ๑๙๓๗-๔๐ และรวมทั้งแผนการรุกต่อลงมาทางทะเลใต้ ซึ่งเป็นความหวังที่จะรวมເອເຊີຍ-ตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดอยู่ในอาณัติของญี่ปุ่นนั้นเอง

๒๒. Jones, *op. cit.*, pp. 231-36.

๒๓. Flood, *op. cit.*; และ Martin, *op. cit.*

๒๔. กีเรก ชัยนาม, อ้างแล้ว

ในปี ๑๙๓๗ เมื่อญี่ปุ่นเริ่มบุกจีนลงมาทางใต้ ญี่ปุ่นจำต้องเปิดการเจรจาขอสงบศึกชายแดนทางจีนตอนเหนือกับบรัสเซีย ซึ่งทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ และยุติสิ่งความด้านมองโกริเลียกับเม่นฉุ่ย เหลังจากนี้ ญี่ปุ่นเปิดฉากต่อต้านอังกฤษ ในจีน สาเหตุมาจากการอังกฤษที่เที่ยนสินปฏิเสธที่จะส่งตัวคนจีน ๔ คน ให้ญี่ปุ่นลงโทษฐานก่อเหตุวุ่นวายและฆ่าเจ้าหน้าที่ในห้องถีนนั้น อังกฤษขอเปิดการเจรจาแต่ไม่สามารถตกลงกันได้ เพราะญี่ปุ่นถือโอกาสเรียกร้องมากขึ้น กล่าวคือญี่ปุ่นเรียกร้องสิทธิในการแทรกแซงจีนโดยไม่ให้มหาอำนาจจัดตั้งยกเว้นได้ ในขณะที่อังกฤษกำลังจะอ่อนข้อให้กับญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาผู้ถือนโยบาย “เปิดประตูการค้า” ในจีน ก็เข้าแทรกแซงด้วยการตอบโต้ญี่ปุ่นทางเศรษฐกิจ เนื่องจากญี่ปุ่นต้องอาศัยสหรัฐอเมริกาอย่างมาก โดยเฉพาะสินค้าประเภทน้ำมันและแร่ธาตุต่าง ๆ การที่สหรัฐอเมริกาประกาศแซงชั้งต่อสั่งสินค้า ๆ ให้ญี่ปุ่น และยังอาจพิจารณายกเลิกสนธิสัญญาการค้าและการเดินเรือ (ลงนามกันเมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๙) เสียด้วยนั้น ย่อมทำให้ญี่ปุ่นชุ่นเคืองสหรัฐอเมริกา ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศที่ความรุนแรงขึ้นในกลางปี ๑๙๔๐ ในขณะที่สหรัฐอเมริกายืนยันในสิทธิและผลประโยชน์ของอเมริกันในจีน ญี่ปุ่นก็บุกลงมาทางใต้เรื่อย

พร้อมกับแผนการตั้งรัฐบาลจีนขึ้นใหม่ภายใต้การควบคุมของญี่ปุ่นที่นานกิง สถานการณ์เริ่มเลวร้ายลงทุกที่ เมื่อรัฐบาลของโโคโนเอะออกประกาศอย่างเปิดเผยถึงการรวม “วงการไฟบูล์ร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออก” ต่อจาก “การจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก” และการเคลื่อนกำลังทัพเข้าไปในอินโดจีน รวมทั้งการทญี่ปุ่นทางออกจากการความกดดันทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากสหรัฐอเมริกา เข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับฝ่ายอักษะ ตกลงกัน “จัดระเบียบใหม่” กันคนละซีกโลก^{๒๕}

การตัดสินใจของญี่ปุ่นที่จะบุกลงมาทางทะเลได้อย่างแน่นอน เป็นผลมาจากการขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาในจีนประการหนึ่ง และสถานการณ์ที่เสียเปรียบของฝ่ายเจ้าอาณา尼คิมไนยูโร ซึ่งทำให้ญี่ปุ่นมองเห็นโอกาสที่จะเข้าจับประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการทหารอีกประการหนึ่ง ผลประโยชน์หลักทำให้ญี่ปุ่นเครื่องรู้สึกถึงอินโดจีนและอิสตันดีส ในเมืองที่จะให้ประโยชน์แก่ต้นทางการยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นต้องการปิดสัมภาระจีนโดยเร็วที่สุดพร้อมกับเคลื่อนตัวเข้าไปในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ในขณะเดียวกันญี่ปุ่นยังไม่ต้องการทำสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นจึงกำหนดนโยบายการขยายตัวของตนในขอบเขต

^{๒๕} Jones, *op. cit.*, pp. 99-129; Yu Te-Jin, *The Japanese Struggle for World Empire* (New York: Vantage Press, 1967), pp. 103-52.

ที่จะไม่ก่อสังคมร้ายขึ้น เมื่อญี่ปุ่นแพร่เจ้าผ่าย
อักษะไม่ได้มีความสนใจที่จะเข้าครอบครองเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบกับญี่ปุ่นเริ่มถูกแซง
ชั้นจากสหราชอาณาจักรแต่เดือนกรกฎาคม ๑๙๕๐
ทำให้ญี่ปุ่นเครื่องร้ายแพนการยึดครองอนโดรีน
และแทรกแซงไทย เมื่อถึงเวลาที่หลักเลี่ยงสัง-
คมไม่ได้แล้ว ญี่ปุ่นก็สามารถใช้ไทยเป็นฐาน
ทัพบุกเข้าโจมตีพม่า มาลายา และสิงคโปร์ของ
อังกฤษ ตามแผนการของมัตซูโอะ รัฐมนตรี
ต่างประเทศของรัฐบาลโคโนะ ญี่ปุ่นไม่เพียงแต่
จะใช้ไทยเป็นกระดานการระดมเข้าโจมตีอาณา
นิคมของอังกฤษและดัชท์ที่มั่งคั่งด้วยทรัพยากร
ต่างๆ เท่านั้น ยังมีเจตนาที่จะชูดรีดผลประโยชน์
ทางเศรษฐกิจจากไทย โดยเฉพาะข้าว ไม้สัก
ยางพารา และดิบุก อิกด้วย ญี่ปุ่นเชื่อมั่นใน
แผนการนี้มากขึ้น ภายหลังจากที่ได้เคลื่อนกำลัง
เข้าไปในเวียดนามเหนือเมื่อปลายเดือนกันยายน
แต่ญี่ปุ่นจำต้องหยุดยั้งการเคลื่อนไหวของตนใน
อนโดรีนเพียงแค่นั้น เพราะตั้งแต่เดือนพฤษภาคม
สหราชอาณาจักรนำโดยนายสตีเฟนส์ ดีวิลล์ ผู้บัญชาติ
ประจำกองทัพในญี่ปุ่น วางแผนค้าทางยุทธศาสตร์ที่
ทรงมหดให้กับญี่ปุ่น วางแผนค้าทางยุทธศาสตร์ที่
อย่างไรก็ต้องมีพรมแดนที่จะทำ

สังคมกับฝ่ายตะวันตกในเวลาเดียวกัน ไม่มี

ความมั่นใจในท่าทีของรัสเซียต่อการที่ญี่ปุ่นจะ^{๒๖}
เบิดจากสังคมนั้น ญี่ปุ่นจึงยึดนโยบายขยาย
อิทธิพลเข้าไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่าง
สันติ โดยอาศัยโอกาสต่างๆ กัน ดังที่ญี่ปุ่นได้
พยายามเข้าไปปักชานด้วยวิธีทางการทูตให้
ร่วมมือกับถนนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการจัด
จำหน่ายน้ำมัน ทั้งน้ำมันสีน้ำเงินเป็นโอกาสที่ดัชท์
ได้สูญเสียอำนาจในยุโรปหลังจากพ่ายแพ้แก่
เยอรมันในเดือนพฤษภาคมแล้ว การเข้าช่วย
เหลือไทยเกี่ยวกับกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสเป็นทาง
ที่ญี่ปุ่นพิจารณาว่าสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว
ด้วย ไทยจะเป็นประเทศแรกที่ยอมรับน้ำมันญี่ปุ่น
ในฐานะผู้นำแห่งเอเชีย เท่ากับว่าประเทศไทย
เป็นตัวมหากรุกที่ญี่ปุ่นจะใช้เติมเต็มต่อรองขา
ไปทำการจัด “ระเบียบใหม่” ในเอเชียตะวันออก
เฉียงใต้นั้นเอง ดังนั้น ในระหว่างเดือน
พฤษภาคม ญี่ปุ่นได้ตกลงใจที่จะช่วยเหลือ
ไทย โดยมีข้อแม่ว่าไทยจะต้องสนับสนุนให้ความ
ร่วมมือกับญี่ปุ่นทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจใน
แผน “วงการไฟน์แลนด์ร่วมกันแห่งเอเชียตะวัน-
ออก” และญี่ปุ่นพร้อมที่จะสนับสนุนการเรียกร้อง
เออราดินเดนคืนจากฝรั่งเศส ถ้าหากไทยจะ
ตกลงไม่ขยายตัวเข้าไปในลาวและเขมรเกินกว่า
ทางผังชี้ข้อมูลนี้เอง ในขณะนั้นจอมพล ป.
ดูเหมือนจะไม่มีความหวังในความสำเร็จจากการ
เจรจาทางการทูตกับฝรั่งเศส เพราะท่าทีที่

ปฏิเสธอย่างแข็งขันของฝรั่งเศส จึงยอมรับความช่วยเหลือของญี่ปุ่น และนำประเทศเข้าผูกพันกับเงื่อนไขดังกล่าว^{๒๗}

นับตั้งแต่เดือนตุลาคม จอมพลป. เริ่มรณรงค์เพื่อการขยายดินแดน ขบวนการชาตินิยมไทยเริ่มร้าวความรู้สึกรักชาติที่ร้อนแรง มีการโจมตีคนและผลประโยชน์ของฝรั่งเศสในประเทศไทยอยู่อย่างเปิดเผย พร้อมกันนี้จอมพลป. ก็ได้สะสมเครื่องกำลังทหารไว้เพื่อสู้รบกับฝรั่งเศส ดูเหมือนว่า กระแสนโยลัทธิชาตินิยมในขณะนั้นได้พัดพาความสำนึกรักของคนไทยเคลื่อนไหวไปด้วยกำลังอันเชี่ยวกราก คนไทยที่มีแนวคิดต่างๆ กันทั้งที่นิยมตะวันตก นิยมญี่ปุ่น และนิยมชาติมาร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลต่อต้านฝรั่งเศสและเรียกร้องดินแดนคืน^{๒๘} เมื่อต้องสงสัยว่า สุนทรพจน์อันไฟเราะฉบับใจของจอมพลป. ได้ช่วยเร่งร้าวความต้องการ และสร้างความหวังให้กับคนไทยที่จะเข้าครอบครองดินแดนลาวและเขมรทั้งหมดต่อจากฝรั่งเศส สุนทรพจน์ตอบหนึ่งว่า

“.... สถานการณ์ของฝรั่งเศสในเวลานี้

ไม่มีทางจะพนตัวขึ้นได้ และโดยนัยนี้ฝรั่งเศสคงไม่สามารถที่จะปักครองประเทศไทยในได้

๒๗. ที่เทียบกับ เชิงอรรถ ๒๖; Flood, *op. cit.*, 315-25; และ Stephen Uhalley, “Japan’s Southern Advance: The Indochina Phase,” *Asian Studies*, IV (April, 1966), 84-102.

๒๘. Charnvit, *op. cit.*, 57-61; Nuechterlein, *op. cit.*, pp. 70-71; Martin, *op. cit.*, 453-54.

๒๙. จอมพล ป. พิบูลลงกรณ์, คำปราศรัยของนายกรัฐมนตรี ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๓, อ้างถึงใน: คิริก ชัยนาม, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๑-๐๒

ได้ในอนาคตต่อไปแล้ว ก็เมื่อฝรั่งเศสปักครองไม่ได้ พื้นอังชาไว้ในแคว้นเขมรเกิด ลาวเกิด และตลอดจนญวนเกิด ก็จะต้องเป็นอิสราภาพ และต่างชาติต่างก็จะได้ปักครองตนเอง เมื่อมีอิสรภาพแล้วก็ไม่มีบัญหาอันใดว่าพื้นอังของเราเหล่านี้จะต้องได้อยู่ในภายใต้ระบบการปกครองรัฐธรรมนูญของเราและภายใต้พระบรมโพธิสมภารแห่งสมเด็จพระมหาชนชติริย์ไทยของเราสืบไปส่วนญวนนั้นเล่าเมื่อพิอิสรภาพขันแล้ว เขาเก็บรวบรวมมีพระมหาชนชติริย์ของเขาทรงปักครองเมื่อในเมื่อก่อน ...”^{๒๙}

ในขณะที่ความรู้สึกต่อต้านชาวฝรั่งเศสของคนไทยกำลังเป็นอยู่อย่างรุนแรง สหรัฐอเมริกามองเห็นว่า สถานภาพเดิมของอาณโธนีกำลังจะเปลี่ยนแปลงไป เพราะมีแนวโน้มที่ประเทศไทยจะตัดสินบัญญาด้วยการทำสัมภาระกับฝรั่งเศส ในอาณโธนีก็ยื่นมือเข้าแทรกแซงทันที ในครั้งแรกเตือนประเทศไทยให้ใช้กำลังบุกรุกอาณโธนีซึ่งจะทำให้เกิดภาวะสังหารมหึมาในดินแดนดังกล่าวและเป็นอันตรายต่อไทยเอง สหรัฐอเมริกายังย้ำที่จะตัดสัมพันธไม่ต่อกับไทย ถ้าหากไทยทำลายสันติสุขในอาณโธนี ต่อมามีคำเตือนดังกล่าวไม่ได้ผลสหรัฐอเมริกาก็ใช้อำนาจของรัฐ-

สภาสั่งระบบการส่งเครื่องบินที่ไทยสั่งซื้อจากบริษัทเอกชนของอเมริกัน และในขณะนี้ได้เดินทางไปถึงพัลปันส์แล้ว อย่างไรก็ต่อ การกระทำดังกล่าวก็มิได้เกิดผลในทางที่สหราชอาณาจักรต้องการ ทั้งนี้ เพราะญี่ปุ่นเข้ามาแทรกแซงทั้งที่โดยสิ่งใดๆ ก็ไม่ได้ เนื่องจากนี้ยังปรากฏว่าคนอเมริกันกลับถูกนักฆาตในยมชาวไทยโจมตีและต่อต้านอย่างหนักต่อจากคนฝรั่งเศส ตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคม ความรู้สึกซึ้งชรา ตะวันตกในหมู่คนไทยเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ^{๓๐}

ในที่สุด สมครามระหว่างไทยกับฝรั่งเศสก็ระเบิดออกเมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๑๙๔๐ มีการโจมตีกันและกันทางชายแดนจนถึงวันที่ ๕ มกราคม ๑๙๔๑ ไทยได้เข้ายึดครองดินแดนต่างๆ ในลาว คือหลวงพระบางฝั่งขวา ปากเซ และบริเวณไกล์เดียง ในเขมรคือบางจังหวัดในเสียมราฐ และศรี สโภ ต่อจากนี้ญี่ปุ่นได้เข้ามาใกล้เกลี้ยเป็นตัวกลาง ทำความตกลงให้ทั้งสองฝ่ายหยุดรบ ภายหลังการเจรจาของคู่กรณีส่งครามที่กรุงโตเกียว ก็มีการลงนามในอนุสัญญาสันติภาพเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๑๙๔๑ ปรากฏผลของอนุสัญญาว่า ทั้งไทยและฝรั่งเศสต่างก็ตกลอยู่ภาย

ใต้ข้อกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อญี่ปุ่น กล่าวคือ ทั้งสองประเทศจะไม่ทำสัญญากับมหาอำนาจประเทศที่สามต่อต้านญี่ปุ่น ทั้งนี้เพื่อแก้กับธุระที่ญี่ปุ่นทำการใกล้เกลี้ย และเป็นผู้ค้าประกันเส้นแบ่งเขตแดนใหม่ว่าไห้กับอินโดจีน ส่วนกรณีพิพาทเกี่ยวกับดินแดนในลาวและเขมรไทยได้รับคำรับรองจากญี่ปุ่นแต่เพียงสิทธิในดินแดนที่ไทยเสียไปให้กับฝรั่งเศสในปี ๑๙๐๕ และ ๑๙๐๗ เท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือดินแดนที่ไทยตีและยึดครองได้ ดูเหมือนว่า จอมพล ป. รุ้ง สีก ผิดหวัง เพราะไทยมิได้คำรับรองจากญี่ปุ่นที่จะให้เข้าครอบครองลาวและเขมรทั้งหมดต่อจากฝรั่งเศสังกัดค่าดหง้าว ดังนั้น จึงจำต้องพอใจแต่เพียง

“ไทยได้ทำให้แผนการยุทธของญี่ปุ่นเปลี่ยนไปบ้าง กล่าวคือ แทนจะรุกจากอรัญประเทศต้องลำบากตั้งแต่ส่วนดอนแก้ว พระตะบอง แปลว่าแนวเริ่มโจมตีไทยภาคบูรพาใกล้กรุงฯ อุกกาปะลายสิน ก.ม.”^{๓๑}

เชอร์ เจ. ครอสบี้ ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการลงอย่างต่อว่า การโฆษณาชวนเชื่อของญี่ปุ่นในหลักการร่วมกันแห่งเอเชียเป็นเหตุสำคัญ

๓๐. Martin, *op. cit.*, 455; และ Benjamin A. Batson, “The Fall of the Phibun Government, 1944,” *Journal of the Siam Society*, LXII (July, 1974), 92.

๓๑. อ้างถึงใน อ. พิบูลสงคราม, อ้างแล้ว, หน้า ๑๘๙; และคุณความเห็นของญี่ปุ่นในหนังสือพิมพ์ เอกพน ไกมส์ แอนด์ แอคเวอร์ไทร์ ซึ่งเป็นระบบออกเสียงของรัฐบาล กล่าวว่า เพื่อสนับสนุนในอินโดจีน จำกัดการประนีประนอม ลดความทะเลาะของฝ่ายไทยเกี่ยวกับความต้องการคืนแคนในลาวและเขมร อ้างถึงใน Luang Vichitr Vadakarn, *Thailand's Case* (Bangkok : The Thai Commercial Press, 1941), pp. 117-120.

ที่ก่อให้เกิดสังคมาระหว่างฝรั่งเศสกับไทย หลักการนี้ได้ช่วยโน้มไฟแห่งลัทธิชาตินิยมของคนไทยให้ร้อนแรงขึ้นจนกลายเป็นภัยต่อประเทศไทยเอง^{๓๒}

จะเป็นจริงหรือไม่ก็ตามว่า จอมพล ป. หลง เชื่อความช่วยเหลือของญี่ปุ่นอย่างบริสุทธิ์ใจ ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่านโยบายขยายดินแดนของ จอมพล ป. ตอบสนองความต้องการของลัทธิชาตินิยมไทยในขณะนั้น การขยายดินแดนเข้าไปใน ลาวและเขมร อาจเป็นเหตุผลทางยุทธศาสตร์ การ เมืองอันสำคัญยิ่งในไทยไม่อาจยอมแพ้ต่อฝรั่งเศส และต้องยืนกรานให้ฝรั่งเศสกลับปรับ พร้อมเดนไทยกับอินโดจีนให้เป็นไปตามที่ไทย ต้องการ แต่สถานการณ์ในขณะนั้น ซึ่งมีการ เคลื่อนไหวตัวทางทหารญี่ปุ่นหันมาจีนได้และอิน โดจีนเห็นเช่น ไม่อาจทำให้ประเทศไทยอำนาจ อย่างสหรัฐอเมริกาเข้าใจในสถานการณ์ของประ ทetical ฯ อย่างไทยว่า จำเป็นจะต้องลุกขึ้น แสดงความแข็งข้อต่อฝรั่งเศส โดยเฉพาะเมื่อ ฝรั่งเศสกำลังอยู่ในฐานะลำบากในยุโรป พวก ตะวันตกย้อมมองเห็นว่า ไทยถือโอกาสสูญเสีย ประโยชน์จากการ บัญชาไว้ เป็นการคุ้ม หรือไม่ที่ไทยทำสังคมรากน้ำต่อ ขึ้น การได้ เข้าครอบครองดินแดนในลาวและเขมรย้อมขัดต่อ หลักการของนักชาตินิยมในประเทศเหล่านั้น^{๓๓}

๓๒. Crosby, *op. cit.* p. 121.

๓๓. ถู Charnvit, *op. cit.*, 62-3.

๓๔. ถู Leonid N. Kutakov, *Japanese Foreign Policy* (Florida : The Diplomatic Press, 1971), pp. 169-97.

และการยึดพรมแดนไทยออกไปทางด้านตะวันออก เพื่อต่อต้านญี่ปุ่นตามแนวความคิดของจอมพล ป. นั้น ได้ผลจริงจังเพียงใด ในเมื่อต่อจากนั้นญี่ปุ่นก็เคลื่อนกำลังลงทางใต้อินโดจีน และขณะเดียวกันก็สวมหน้ากากมิตรภาพเข้าไปลอก ประโยชน์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทยตามความคาดหวังของญี่ปุ่น

- ๖๑ -

หลังจากเสร็จสิ้นเป็นตัวกลางเข้าใกล้เกลีย กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ญี่ปุ่นเริ่ม ดำเนินนโยบายการทูลกับรัฐบาลเชีย สารแหนบ เป็น เพราะว่าขึ้นมาความหวั่นระแวงรัสเซีย ถ้าญี่ปุ่น จะใช้กำลังทหารรุกต่อเข้าไปในเชียตะวันออก เนี่ยงตี โดยจะต้องทำสังคมรากน้ำกฤษณะ สหรัฐอเมริกาแล้ว ญี่ปุ่นก็ไม่ต้องการที่จะทำ สังคมรากน้ำเชียต่อต้านหนึ่ง นอกจากนี้ ญี่ปุ่น ไม่เชื่อตามเยอรมันที่เสนอว่า หากญี่ปุ่น โจมตี สิงคโปร์ของอังกฤษแล้ว เยอรมันจะสามารถ ต้านทานรัสเซียได้ ดูเหมือนญี่ปุ่นจะไม่ห่วงการ โจมตีของรัสเซียในยุโรปมากเท่ากับการยึนมีอามา แทรกแซงในเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่ ญี่ปุ่นต้องการจะยุติสังคมรากน้ำจีนโดยเร็วที่สุด เพื่อดำเนินการต้านแผนรุกล้างทางใต้เป็นไปได้ รวดเร็วขึ้น ในเดือนเมษายน ๑๙๔๑ มตซูโอะ กะ สามารถซักชวนสตาลินให้ตกลงทำสัญญาความ เป็นกลางระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซีย^{๓๕} ดังนั้น เมื่อ

เยอรมันประกาศส่งความกังวลเชิงนโยบายเดือนมิถุนายน ๑๙๔๑ ต่อมาในเดือนกรกฎาคมนั้นเอง ญี่ปุ่นก็ตัดสินใจเคลื่อนกำลังจากอินโดจีนทางเหนือเข้ามายึดครองจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในอินโดจีนตอนใต้ทั้งหมด นับจากจุดนี้เป็นต้นไปญี่ปุ่นเตรียมการที่จะทำสงครามกับอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา

เมื่อยุ่นเคลื่อนลงมาทางใต้เข้าครอบครองอินโดจีนในด้านยุทธศาสตร์ ประเทศไทยก็ตกลอยู่ในฐานะอันตรายทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ จนผล ป. ช่องระหนักถึงอันตรายดังกล่าว ได้ทดลองนโยบายชาตินิยมไปพักหนึ่ง หันมาสร้างสมัพนธ์ไม่ตรึงกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เพื่อใช้สองมหาอำนาจเป็นเกราะกำบังการรุกรานจากญี่ปุ่น แต่เดือนกรกฎาคมปีจันทร์ที่วันที่ญี่ปุ่นบุกไทยในเดือนรัตนาคม เป็นเวลาที่ไทยพยายามต่อสู้เพื่อรักษาความเป็นกลางของตน ที่ได้ออกประกาศเป็นทางการต่อเดือนกันยายน ๑๙๓๗ เมื่อสหภาพในยุโรปเบิดฉากขึ้น^{๓๕}

อย่างไรก็ต้องสถานการณ์ต่างๆ ในเวลานั้นคล้ายไปไก่เกินกว่าความสามารถทางการค้าของไทยที่จะบังกันสถานภาพความเป็นกลางในสหภาพโลกไปได้ตลอด ทั้งนี้ เพราะสหภาพเศรษฐกิจระหว่างญี่ปุ่นกับมหาอำนาจตะวันตก ส่งผลกระทบถึงการเมืองและเศรษฐกิจของไทยโดยตรง

ตั้งแต่กลางปี ๑๙๕๐ เป็นต้นมา จะเห็นว่าญี่ปุ่นถูกกดดันทางเศรษฐกิจอย่างหนัก โดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกาซึ่งได้กล่าวไปบังเอิ้ว ก่อนที่ญี่ปุ่นจะเคลื่อนกำลังลงทางใต้ในอินโดจีน ญี่ปุ่นถูกแข่งชั้นทางเศรษฐกิจมากขึ้น สหรัฐอเมริกาซึ่งไม่พอใจบทบาทของญี่ปุ่นเกี่ยวกับสหภาพชายแดนฝรั่งเศส - ไทย เริ่มต้นบีบญี่ปุ่นโดยกักเงินทุนและทรัพย์สินของญี่ปุ่นในสหรัฐอเมริกา พร้อมกับประกาศขั้นภาษีนำมันที่จะส่งออกให้กับญี่ปุ่น ซึ่งได้ลดจำนวนน้อยลงอยู่แล้ว โดยมาตรการก่อนหน้านี้ อังกฤษผู้ไม่พอใจการร่วมมือของญี่ปุ่นกับฝ่ายอักษะ และการถือโอกาสที่ดีที่กำลังอ่อนแอกล้าวไปสร้างความกดดันทางเศรษฐกิจในอีสต์อินเดีย ที่ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกากักเงินทุนและทรัพย์สินของญี่ปุ่นในอังกฤษ เช่นกัน นอกจากนั้น อังกฤษยังประกาศยกเลิกสัญญาการค้าและการเดินเรือที่ทำกับญี่ปุ่น ในปี ๑๙๑๑ (สัญญาที่ญี่ปุ่นทำกับสหรัฐอเมริกายกเลิกไปแล้วตั้งแต่เดือนมกราคม ๑๙๕๐ ในกรณีขัดแย้งกันเรื่องจีน) รวมทั้งยกเลิกข้อตกลงทางการค้าในอินเดีย (๑๙๓๗) และกีเซ่นเดียวกันในพม่า (๑๙๓๗) ปรากฏว่า เมื่อยุ่นยกกำลังทหารลงไปในอินโดจีนตอนใต้วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ด้วย ในอีสต์อินเดีย ออกประกาศควบคุมการค้าและการหมุนเวียนของกระแสน้ำของญี่ปุ่นทันที

๓๕. Crosby, *op. cit.*, p. 124; Batson, *op. cit.*, 39; และ Frank C. Darling, *Thailand and the United States* (Washington, D.C. : Public Affairs Press, 1965), p. 32.

บรรดาสินค้าที่สำคัญชั้นนำมัน ยางพารา และ บอเก๊ซิเดร์ ซึ่งได้ถูกจัดจำนวนส่งออกให้กับญี่ปุ่น ๑๗๔๑ นัน ตัวที่ได้สั่งการส่งออกโดยเด็ดขาด^{๓๖}

มาตรการต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้ญี่ปุ่นถูกตัดขาดจากแหล่งวัตถุดิบที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมภายในประเทศ จำเป็นที่ญี่ปุ่นต้องแสวงหาแหล่งวัตถุดิบใหม่ พร้อมกับการตัดสินใจที่จะรุกลงทางทะเลได้โดยต่อต้านความของดั้นซ์และอังกฤษโดยเรือที่สุด ในเวลาดังกล่าว ประเทศไทยถูกกระบวนการระเทือนจากสงครามเศรษฐกิจนี้มากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้ เพราะความเป็นประเทศเล็กอิสระ ไม่มีกำลังรักษาต้นเรือ และมีทั้งเบนจุดยุทธศาสตร์ รวมทั้งมีทรัพยากรอย่างยางพาราและดินบุก เป็นต้น ผลกระทบกระเทือนดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้ไทยต้องประสบกับความยากลำบากที่จะดำรงความเป็นกลางอยู่ได้ ท่ามกลางความกดดันจากญี่ปุ่นและมหาอำนาจตะวันตก

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า สหรัฐอเมริกาเริ่มต้นแข่งขันญี่ปุ่นทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่กรณีขัดแย้งเกี่ยวกับจีน และเมื่อยี่ปุ่นขยายด้าเข้าไปในอาณานิคมก็ต้องเห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศไม่มีทางจะตกลงเจรจาแก้ไขทางการทูต สหรัฐอเมริกายังคงดำเนินนโยบายบีบคั้นญี่ปุ่น

ทางเศรษฐกิจต่อไปในขณะที่ยังไม่พร้อมจะทำสังคมกับญี่ปุ่น และมติชนชาติภายในประเทศยังต้องการให้สหรัฐอเมริกาดำเนินความเป็นกลางอยู่ อายุ่ไรก์ดี ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๑๙๔๑ ภายหลังกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกาคาดหมายการรุกรานของญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และคลางแคลงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมากขึ้น พร้อมกันนี้ ก็เตรียมกำลังที่จะทำสังคมกับญี่ปุ่นในกรณีที่ฝ่ายหลังเบิดฉากสังคมในเอเชีย นโยบายแข่งขันทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาที่บังคับญี่ปุ่น เริ่มมีผลกระทำในไทยในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์และมีนาคม ๑๙๔๑ แล้ว ทั้งนี้สืบมาจากการนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่จะกีดกันญี่ปุ่นออกไปจากตลาดโลกของพาราและดินบุก ซึ่งมีมาลายา และไทยเป็นผู้ผลิตรายใหญ่สูงของตลาด สำหรับตลาดที่มาลายา สหรัฐอเมริกาสามารถควบคุมได้โดยความร่วมมือกับอังกฤษ บัญชาอยู่ที่ตลาดในเมืองไทย ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจึงลงมือบีบคั้นไทยทางเศรษฐกิจ ด้วยการร่วมมือระหว่างอังกฤษกับเนเธอร์แลนด์และสหรัฐอเมริกา บริษัทnammanที่เคยจำหน่ายสินค้านามันให้กับไทย คือ รอยัลดัชเชลล์ (ของดัช) และแอสตันดาร์ด แวนเคิล ออยล์ (ของอเมริกัน) ก็เริ่มจำกัดจำนวนจำหน่ายน้ำมันให้กับไทย เนื่องจากไทยมุ่งหวังที่จะได้รับ

๓๖. Jones, *op. cit.*, pp. 257-65; และ Christopher Thorne, *Allies of a Kind : The United States, Britain and the War against Japan, 1941-1945* (London : Hamish Hamilton, 1978), pp. 51-85.

ความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นแนบตั้งแต่ที่ญี่ปุ่นให้ความสนับสนุนไทยมาต่อไปถึงปี ๑๙๔๐ ไทยจึงไม่มีความกังวลในเรื่องนี้ แต่ในระยะสองเดือนถัดก้าวที่ไทยเกิดขาดแคลนน้ำมัน ไทยต้องผิดหวัง เพราะญี่ปุ่นปฏิเสธที่จะช่วยเหลือจำนวนน้ำมันให้ ซึ่งความจริงญี่ปุ่นเองก็มีปัญหารือในนามน้ำมันเมืองกัน ด้วยเหตุนี้ สหรัฐอเมริกาและอังกฤษจึงใช้น้ำมันเบ็นโนยาบายนิรัดไทยโดยการขอข้อความพาราและดึงบุกของไทยทั้งหมดหรือในจำนวนมากที่สุด ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นซึ่งถูกห้ามจำนวนตามตัวตั้งแต่ต้นทางเศรษฐกิจ ก็ไม่มีทางออกนอกจากหันมาลากประโยชน์จากไทย^{๓๗}

ญี่ปุ่นในเวลานั้นตกลอยู่ในภาวะคับขันทางเศรษฐกิจเต็มที่ การที่สหรัฐอเมริกากับอังกฤษยังดำเนินมาตรการทางการทางการเงินกักทรัพย์สินของญี่ปุ่นที่ฝ่ากฎหมายในเรนาการของประเทศไทยทั้งสองทำให้ญี่ปุ่นสร้างความกดดันให้กับไทยถึง ๒ ทาง กล่าวคือญี่ปุ่นบีบบังคับให้ไทยจำนวนน้ำดึงบุกและยังพาราให้ในจำนวนมาก และขออุปกรณ์เงินจากไทยเพื่อซื้อสินค้าของไทยดังกล่าวเท่ากับเป็นอัญญายชื่อขั้นหมายประภาก្ញาวนในระหว่างเดือนกรกฎาคมจนถึงสิงหาคม ญี่ปุ่นขออุปกรณ์เงินจากไทยเป็นจำนวนมากถึง ๓๕ ล้านบาท ประเทศไทยไม่มีทางเลือก

ต้องปล่อยให้ญี่ปุ่นนำครึ่องผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ก็ทั้งยังต้องเบ็ดจำนวนน้ำดึงบุกและยังพาราให้กับมหาอำนาจตะวันตกและญี่ปุ่น จนในที่สุดต้องตัดสินปัญหาโดยปล่อยให้ตลาดโลกเข้าควบคุมการแข่งขันการซื้อขายดังกล่าวเอง แต่ปัญหาหนักของไทยมิได้สิ้นสุดไป เพราะสหรัฐอเมริกาแก้ไขนโยบายอัญญายชื่อขั้นหมาย ด้วยการร่วมมือกับอังกฤษปฏิเสธรับเงินเยนจากไทย และเมื่อไทยขอให้ญี่ปุ่นชำระเงินต่าง ๆ ด้วยทองคำ ทั้งสองมหาอำนาจจึงไม่รับรองทองคำที่ไทยได้จากญี่ปุ่นผลก็คือ ประเทศไทยซึ่งความจริงถูกญี่ปุ่นกดมือ ซากอยู่ในขณะนี้ได้รับการกล่าวหาจากญี่ปุ่นว่าร่วมมือกับมหาอำนาจตะวันตกกลั้นแก้ลงและสร้างความกดดันทางเศรษฐกิจให้^{๓๘}

ในยามที่ประเทศไทยคับขันนี้เอง ความต้องการน้ำมันเบ็นโนย่างผลักดันสำคัญทำให้ไทยต้องเริ่มนีดการเจรจาขอความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ดูเหมือนว่า อังกฤษมิที่ท่าให้เงินไว้ให้ เริ่มนั่น่อนปรนให้ความช่วยเหลือบ้างตั้งแต่เดือนพฤษภาคม แม้ว่าในระยะแรก สหรัฐอเมริกามิให้เงินด้วยกับการช่วยเหลือไทย แต่ในระหว่างเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม นโยบายของสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนไป เริ่มเออนเอียงที่จะให้การสนับสนุนไทยเพื่อ

๓๗. ดู คิเรก ชัยนาม อ้างแล้ว, หน้า ๑๕๒-๖๕; และ I.H. Anderson, *The Standard Vacuum Oil Company and the United States East Asian Policy 1933-41* (Princeton : Princeton University Press, 1975).

๓๘. ดู คิเรก ชัยนาม อ้างแล้ว, และ Martin, *op. cit.*, 456-58.

ให้ไทยต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งก็สอดคล้องกับนโยบายของอังกฤษ โดยเฉพาะอังกฤษนั้น ไม่ต้องสงสัยว่ากำลังหาระแวงญี่ปุ่นจะทำลายความเป็นกลางของไทย ด้วยการใช้กำลังบุกผ่านประเทศไทยทางคอคอดกระ เข้าไปยึดครองภาคเหนือของมลายา^{๓๗}

ภายในประเทศไทยเองขณะนั้น ภาพพจน์ของญี่ปุ่นเริ่มเปลี่ยนแปลงไป การเคลื่อนกำลังทหารเข้ามาประชิดชายแดนทางด้านตะวันออก ก็ได้ การฉกประโภชน์ทางเศรษฐกิจก็ได้ ทำให้ จอมพล. เริ่มไม่แน่ใจว่า ญี่ปุ่นจะไม่บุกต่อเข้ามาในประเทศไทย และตระหนักว่าทางรอดของประเทศไทยทางเดียวคือ ต้องร้องขอกำลังอาวุธจากมหาอำนาจตะวันตกเพื่อใช้บังกันตนเองและรักษาสถานภาพความเป็นกลาง ดังนั้น ท่าทีของ จอมพล. ป. จึงสอดคล้องกับนโยบายของอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา แล้วจอมพล. ประกาศจะต่อต้านการรุกรานไทยด้วยกำลังทหาร ไม่ว่าจากประเทศใดก็ตาม ก็ได้รับการรับรองอย่างเต็มที่ จากรัฐมนตรีต่างประเทศอังกฤษแอนโธนี อีเดน และรัฐมนตรีต่างประเทศอเมริกันคอร์เดล อัลล์ ที่สองยืนยันว่า การคุกคามของญี่ปุ่นต่อประเทศไทยจะเป็นการคุกคามผลประโยชน์และความ

มั่นคงของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา พร้อมกันนั้น ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา ก็ได้รับการยืนยันจากสหรัฐอเมริกาอีกครั้งหนึ่งว่า ถ้าหากญี่ปุ่นโจมตีประเทศไทย สหรัฐอเมริกาจะช่วยเหลือไทยเช่นเดียวกับที่ช่วยเหลือจีน^{๓๘}

ในเดือนสิงหาคม ๑๙๔๑ จอมพล. ป. มั่นใจว่าไทยต้องตกลงเป็นเป้าหมายที่สองของญี่ปุ่นในเร็วๆ นั้น เหตุการณ์ตึงเครียด เพราะญี่ปุ่นโจมตีไทยว่า กำลังร่วมมือกับมหาอำนาจตะวันตกต่อต้านญี่ปุ่นและทำสัญญาทางทหาร ขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นจะลงมือกำลังคุกคามไทยอยู่ที่เมืองท่าไชฟองและเว้ จอมพล. จึงเร่งรัดให้ฝ่ายอังกฤษ และอเมริกันส่งเครื่องbin และอาวุธอื่นๆ ให้ไทยแต่ปรากฏว่าอังกฤษไม่สามารถจะช่วยเหลือไทยได้มากไปกว่าส่งอาวุธให้เป็นจำนวนเล็กน้อย และผลที่สุดสหรัฐอเมริกาก็เปลี่ยนแผนยุทธศาสตร์ ให้ไปยังพลีบีนส์เบินฐานทัพต่อต้านญี่ปุ่นแทน ในเดือนกันยายน ๑๙๔๑ ขณะที่ทูตญี่ปุ่นและอเมริกันซึ่งยังกำลังตกลงทางทางเจรจา กันอยู่รัฐบาลของโคนอีสุกิบีบันก้าจากทั่วโลก การเมืองภายในและภายนอก สหรัฐอเมริกายืนกรานที่จะให้ญี่ปุ่นถอนทหารออกจากไปจากจีน เศรษฐใน

๓๗. เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน ; Loc. cit ; และ Nicholas Tarling, "Atonement before Absolution : British Policy towards Thailand during World War II," *Journal of the Siam Society*, LXVI (January, 1978), 24-5.

๓๘. Martin, op. cit., 458-59.

นโยบาย “เบ็ดประทุการค้า” และหยุดการคืนคลานเข้าไปในเชียตตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนบรรดาผู้นำท่าทางกับรัฐบาลโโคโนเอะให้ทางตกลงทำให้สหรัฐอเมริกายอมรับสิทธิของญี่ปุ่นในจีนและอินโดจีน ในที่สุด ในเดือนตุลาคมรัฐบาลโโคโนเออก็ต้องลาออกจาก เพราะการเจรจา กับสหรัฐอเมริกาไม่เป็นผลสำเร็จ โตจากกองทัพบก ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อมา และในเดือนพฤษจิกายน ๑๙๔๑ แผนโนมตีเพรล ยาร์เบอร์ ก็ได้ถูกกักษาการขึ้นในหมู่ผู้นำท่าทางญี่ปุ่น การเจรจา กับสหรัฐอเมริกามิได้ดำเนินไปตามที่ญี่ปุ่นต้องการ อุดสาหกรรมของญี่ปุ่นที่ในประเทศไทยและในแม่น้ำจ้วงได้รับความเสียหายอย่างมาก เพราะขาดแคลนน้ำมันเป็นบัญหาใหญ่ เมื่อการต่อรองของญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาเรื่องน้ำมันไม่เป็นผล และญี่ปุ่นกลับได้รับคำขาด “บันทึก ๑๐ ข้อ” จากสหรัฐอเมริกา ให้ญี่ปุ่นอ่อนน้อมต่อฝ่ายตะวันตกทุกรดี กล่าวคือ เลิกสมสิทธิทั้งหมดในจีนและอินโดจีน เช่นสัญญาไม่รุกรานซึ่งกันและกันกับมหาอำนาจที่มีความสนใจจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ร่วมกัน และจะต้องไม่ใช้สัญญาพันธมิตรสามประเทศที่ทำกับฝ่ายอักษะไปในทางทำลายสันติสุขในเขตแปซิฟิก คำขาดนี้เท่ากับชันวนจุดระเบิดสงครามเอเชียบูรพา ในวันที่ ๗ ธันวาคม ๑๙๔๑ ญี่ปุ่นโจมตีเพรล ยาร์เบอร์ ประกาศสงครามกับอังกฤษ

และสหรัฐอเมริกา ในเวลาที่ໄล์เลี่ยกัน เข้าครุยของวันที่ ๘ ธันวาคม ญี่ปุ่นบุกเข้าโจมตีไทยทั่วทางบกและเรือ พrovamganนี้ก็โจมตีมลายาของอังกฤษด้วย^{๔๑}

ประเทศไทยต้องยอมรับนัดต่อญี่ปุ่น และยอมรับข้อเรียกร้องที่ทหารญี่ปุ่นจะใช้ดินแดนไทยเป็นทางผ่านเข้าไปโขมตีพม่าและมลายาของอังกฤษต่อไป ต่อมาประเทศไทยยังคงลงทำสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่น ลงนามในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ปีเดียวกันนี้ และในวันที่ ๒๕ มกราคม ๑๙๔๒ ประเทศไทยก่อประกาศสงเคราะห์อังกฤษและสหรัฐอเมริกา กองทัพของญี่ปุ่นลงอยู่ในประเทศไทย จนกระทั่งถึงวันที่ญี่ปุ่นยอมรับนัด คือวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๑๙๔๕

- ๙ -

เหตุการณ์ก่อนที่ญี่ปุ่นจะบุกเข้าโจมตีไทยนโยบายของจอมพล ป. ที่พยายามสร้างดุลอำนาจแห่งการเมืองระหว่างญี่ปุ่นกับมหาอำนาจตะวันตก ทำให้อาจล่าวได้ว่าจอมพล ป. เป็นนักชาตินิยมที่เฉลี่ยวฉลาด การที่ญี่ปุ่นบุกเข้าทำลายความเป็นกลางของไทยเป็นเหตุสุดวิสัยที่ไทยจะแก้ไขได้ ในเมื่อกำลังของฝ่ายไทยไม่สามารถเปรียบเทียบได้กับของญี่ปุ่น และไทยไม่ได้รับความช่วยเหลืออะไรจากฝ่ายตะวันตก แต่การประกาศสงเคราะห์อังกฤษและสหรัฐอเมริกาในทันทีต่อจากสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นนั้นดูยังเป็นบัญหาคุณครื้ออยู่ บัญหามีอยู่ว่า เป็น

๔๑. Jones, *op. cit.*, pp. 267-329; Thorne, *op. cit.*, pp. 91-122.

ความจริงหรือไม่ตามที่ขอมพล ป. และฝ่ายสนับสนุนกล่าวว่าประเทศไทยถูกญี่ปุ่นบีบบังคับให้เข้าร่วมสหภาพด้วย^{๔๒} และถ้าเป็นจริงดังนี้ประเทศไทยจะมีทางหลักเลียงได้หรือไม่ ญี่ปุ่นจะทำลายไทยจนราบเป็นหน้ากากลงได้หรือไม่ถ้าประเทศไทยไม่ยอมผูกพันตัวเองถึงขนาดประกาศสงครามกับมหาอำนาจ ประเทศไทยจะได้รับการปฏิบัติในทำนองเดียวกันในฐานะมิตรหรือไม่ถ้าประเทศไทยจะเพียงแต่ลงนามเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น โดยไม่ผูกพันตัวกับสหภาพตามหลักการความเป็นกลางที่ไทยได้ประกาศไปแล้วและตามสัญญาไม่รุกรานซึ่งกันและกันที่ทำกับอังกฤษ^{๔๓} หากข้อสมมุติฐานข้างต้นไม่เป็นความจริง จะเป็นไปได้ใหม่ว่าจากมพล ป. รับเร่งด้วยความรู้สึกทรหดใจให้เห็นดีเห็นงามไปกับการเข้าร่วมหัวโจมท้ายกับญี่ปุ่นนั้น เพราะจากมพล ป. คงจะเห็นว่าญี่ปุ่น

จะเป็นผู้ช่วยในสหภาพ^{๔๔} การเข้ามีส่วนในสหภาพอาจทำให้ไทยได้ผลประโยชน์ต่างๆ โดยเฉพาะการเริ่มต้นเดนบางส่วนจากอังกฤษในพม่าตอนใต้และมลายาทางเหนือ เท่ากับว่าจากมพล ป. จะได้สมหวังอย่างสมบูรณ์ในแผนการสร้างชาติอันยิ่งใหญ่ ซึ่งก็ปรากฏเป็นความจริงใน ค.ศ. ๑๙๔๓ ถ้าข้อสมมุติฐานนี้เชื่อถือได้ ก็จะเป็น “นักชาตินิยมจวยโภcas” อาย่างแท้จริง และก็จะเป็นจริงตามที่ฝ่ายตะวันตกโดยเฉพาะอังกฤษเข้าใจว่า ประเทศไทยประกาศสหภาพกับมหาอำนาจด้วยความเต็มใจซึ่งแม้แต่ญี่ปุ่นเองยังประหลาดใจในการตัดสินใจของไทยดังกล่าว^{๔๕} และไม่ต้องสงสัยว่าเหตุใดอังกฤษจึงคาดโทษจากมพล ป. เป็น “จำเลยหมายเลข ๑” พร้อมกับเตรียมนโยบายที่แข็งกร้าวเพื่อให้ไทยชำระหนี้ สองครั้งราคางวดต่อไป^{๔๖}

๔๒. พิจารณาจากมพล ป. กับข้อผูกพันของญี่ปุ่นใน Flood, *op. cit.*

๔๓. คุณเหตุผลที่ไทยต้องประกาศสหภาพกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในพลโท ประยูร ภัรรูนทรี, ชีวิต ๔ แผ่นดินของข้าพเจ้า (กรุงเทพ: สำนักพิมพ์บรรณาธิการ, ๒๕๑๘), หน้า ๔๘๓-๔๔

๔๔. ดู Nicol Smith and Blake Clark, *Into Siam Underground Kingdom* (New York: The Bobbs-Merrill Co., 1946), pp. 263-66; Batson *op. cit.*, 93-4.

๔๕. ดู Alec Peterson, "Britain and Siam: The Latest Phase," *Pacific Affairs*, XIX (December, 1946), 364-66.

๔๖. ดู Tarling, *Journal of the Siam Society*, 22-65.